

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ ІНШОМОВНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У статті представлено компонентний склад визначень лінгвістичної компетенції, зокрема іншомовної, окреслено сучасні тенденції розуміння її змісту.

Ключові слова: *лінгвістична компетенція, іншомовна лінгвістична компетенція, комунікативна компетенція, знання, навички, вміння.*

В статье представлен компонентный состав определенных лингвистической компетенции, в частности иноязычной, очерчены современные тенденции понимания ее содержания.

Ключевые слова: *лингвистическая компетенция, коммуникативная компетенция, иноязычная лингвистическая компетенция, знания, навыки, умения.*

The content components of various definitions of the linguistic competence, in particular the other language one, and modern tendencies of its content understanding have been outlined.

Key words: *linguistic competence, communicative competence, the other language linguistic competence, knowledge, skills.*

Комунікативна компетенція є складним і багатоаспектним явищем, в якому лінгвістичній компетенції (ЛК) надається роль її основи. Зокрема, в словнику методичних термінів Е. Г. Азімова комунікативна компетенція визначається як здатність реалізувати ЛК у різних умовах мовленнєвого спілкування [1, с. 98]. Схожу думку висловлює і Н. І. Гез, стверджуючи, що в основу комунікативної компетенції особистості покладено володіння ЛК, оскільки без знання лінгвістики належним чином не може бути сформована комунікативна компетенція того, хто навчається [8, с. 19].

ЛК розглядалася як радянськими (Л. В. Щерба, І. А. Зимня) та зарубіжними (Н. Чомський, В. Ульріх, Д. Хаймз, І. Тароун та Дж. Юл), так і вітчизняними вченими (М. Г. Прадівляний, І. Б. Каменська, Т. В. Симоненко, Т. Д. Лобанова).

Мета даної статті – проаналізувати та порівняти визначення іншомовної лінгвістичної компетенції у широкому та вузькому значеннях.

Лінгвістична компетенція як компонент комунікативної компетенції розглядається зазвичай як сукупність певних видів знань, умінь і навичок. Проте ряд учених у вузькому значенні розглядають її як сукупність знань, знань і правил, знань і здатності.

У 60-ті роки ХХ ст. Н. Чомський визначив ЛК як знання мови в якості абстрактної системи, що лежить в основі поведінки, системи правил, які визначають форму і внутрішнє значення потенційно незліченної кількості речень. У даному визначенні центральною здатністю є продукування нових речень згідно з правилами за теорією генеративної граматики, яку розробив учений. Проте дана дефініція стосується ідеального мовця і набуває ознак потенційності, оскільки передбачає формування потенційно незліченної кількості речень.

Д. Хаймз під впливом трансформаційної генеративної граматики розглядає ЛК як виражені, так і не виражені словами знання лінгвістичної структури [31, с. 7].

Граматична компетенція у значенні лінгвістичної розглядається такими вченими, як Елейн Тароун та Джордж Юл. За їх твердженнями, це – знання про фонологічну і граматичну структури мови чи форму мови, здатність продукувати і розуміти ці форми в усному мовленні та на письмі [37, с. 67]. Граматична компетенція тут розглядається як така, що підпорядковується мовленнєвій, оскільки передбачає здатність продукувати форми мови у мовленні та на письмі.

Т. Д. Лобанова також обмежує визначення ЛК знаннями, проте в її кандидатській дисертації звертається увага на «активізацію сукупності всіх набутих і збережених у пам'яті лінгвістичних знань для їх відтворення в певному контексті» [17, с. 21]. Маються на увазі психолінгвістичні процеси, що відбуваються при формуванні й функціонуванні ЛК у ширшому, аніж речення контексті.

С. Ю. Ніколаєва пропонує наступне визначення лінгвістичної компетенції: здатність учня практично користуватися мовною системою відповідно до норм конкретної мови і культури на основі набутих знань про рівневу структуру цієї системи та усвідомлення особливостей мовних явищ. Оскільки в цьому визначенні виокремлюється здатність практично користуватися системою мови відповідно до норм культури, то стає очевидним необхідність реального контексту із соціокультурним компонентом для функціонування ЛК.

Точки зору щодо дотримання рівневої структури знань С. Ю. Ніколаєва дотримується і визначаючи мовну, а не лінгвістичну компетенцію. Зокрема, мовну компетенцію вона розглядає на морфемному, лексичному та синтаксичному рівнях мови [23, с. 64].

У кандидатській дисертації О. М. Волченко ЛК розглядається як така, що «містить у собі **знання** системи мови, **правил** її функціонування в іншомовній комунікації, що дозволяють оперувати мовними засобами для цілей

спілкування, відрізнати правильні в мовному плані висловлювання від неправильних і формувати правила мови [6, с. 39]. Це визначення дозволяє нам розглядати ЛК як здатність не лише оперувати мовними засобами для цілей спілкування, а й контролювати правильність висловлювань. У даному випадку варто звернути особливу увагу на згадку про здатність формувати правила мови. На наш погляд, ця точка зору важлива для вивчення англійської мови як мови іноземної.

О. А. Минєєва та О. Г. Красікова визначають ЛК як таку, що складається із знань про систему мови і правил оперування мовними одиницями в мовленнєвій діяльності [22, с. 33], тим самим наголошуючи на необхідності ширшого, більш комунікативного контексту використання знань та правил.

А. Л. Бердичевський розглядає ЛК на основі системно-діяльнісного підходу оволодіння знаннями про мову. Він визначає ЛК як таку, що включає знання мовних засобів і їх функцій, а також володіння фоновими механізмами мовленнєвої діяльності [3, с. 17].

Є. Д. Божович характеризує ЛК як єдність трьох компонентів: мовленнєвого досвіду, знань про мову й чуття мови. В її визначенні поряд із знаннями про мову важливу роль у функціонуванні ЛК відіграють мовленнєвий досвід та чуття мови, а отже, , з одного боку, підкреслюється роль і необхідність мовленнєвого досвіду в процесі навчання шляхом використання лінгвістичних одиниць для спілкування, а з іншого – значення значного обсягу спілкування, такого досвіду, який би забезпечив появу так званого «чуття мови». Але і саме визначення, і наше його розуміння та трактування свідчать про широке значення терміну ЛК, про те, що його не варто зводити до мовної компетенції, яка переймається лише знаннями та навичками [5, с. 54].

Т. А. Ганніченко у своєму дисертаційному дослідженні визначає ЛК як володіння лексичними одиницями та певними правилами, за допомогою яких ці лексичні одиниці утворюють свідоме висловлювання [7, с. 25]. Проте у цьому визначенні варто відмітити вказівку на «свідоме висловлювання». Такий аспект визначення підтримує думку про лінгвістичну компетенцію не як набір знань та навичок, які можуть реалізуватися лише в межах утворення граматично правильних речень, а саме як інструментарій для цілеспрямованих висловлювань із визначеною комунікативною метою.

У Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти ЛК визначається як знання і здатність використовувати формальні структури, на основі яких можуть бути сформульовані добре оформлені, повнозначні висловлювання [11, с. 109]. Як ми бачимо, уявлення про лінгвістичні елементи формуються в досить узагальнених термінах, як-то: формальні структури та граматичні ресурси мови. І такі терміни, на нашу думку, можуть трактуватися досить широко – від лінгвістичних ресурсів породження речення до лінгвістичних ресурсів породження цільних текстів.

ЛК може розглядатися також і як здатність до розуміння і продукування мовних форм. Зокрема, у 1977 р. Р. А. Шульц визначив лінгвістичну компетенцію як здатність до репродукції і продукції дискретних лінгвістичних явищ усіх мовних рівнів [36, с. 95].

У дослідженні В. Ульріха зміст поняття «лінгвістична компетенція» трактується не тільки як здатність продукувати, а й розуміти «необмежену кількість правильних висловлювань [38, с. 17].

У визначенні М. В. Мазо лінгвістична компетенція розглядається як здатність розуміти і продукувати необмежену кількість правильних у мовному відношенні речень за допомогою засвоєних мовних знань і правил їх поєднання, актуальних для того чи іншого функціонального стилю. Дана дефініція за своїм значеннєвим наповненням збігається із визначенням Ульріха, хоча тут уточнюється відповідність знань і правил до функціональних стилів [18, с. 54] і це уточнення дозволяє нам обґрунтовувати важливість розуміння лінгвістичної компетенції у широкому розумінні в напрямку її бачення як лінгво-прагматичного явища.

Існує ряд визначень, які стосуються широкого значення ЛК. Зокрема, у визначенні С. Свейна, яке було процитоване у 1998 році Е. Тароун і Дж. Юлом [37, с. 206], наголошується на здатності розуміти та продукувати мовні форми, але до того ж ще й підкреслюється правильність форми: «граматична компетенція (лінгвістична) являє собою здатність продукувати і розуміти правильні синтаксичні, лексичні і фонологічні форми в мові». В даному визначенні мова йде про розуміння і продукування правильних мовних (синтаксичних, лексичних, фонологічних) форм, які все частіше не трактуються в їх вузькому значенні, оскільки все частіше ми говоримо не про синтаксис речення, а про синтаксис усього тексту і навіть цілого твору, наприклад, художнього.

С. Савін'йон розглядає лінгвістичну (в її термінах – граматичну) компетенцію як здатність. Вона вважає, що граматична компетенція – це оволодіння лінгвістичним кодом, здатність впізнавати лексичні, морфологічні, синтаксичні, фонологічні риси мови і використовувати їх з метою утворення слова і речення [35, с. 37]. Згадка про «оволодіння лінгвістичним кодом» дає можливість припустити, що С. Савін'йон передбачає здатність використовувати лінгвістичну компетенцію в реальному спілкуванні, адже термін «оволодіння» означає оптимальну здатність використовувати знання, навички та вміння в комунікативних ситуаціях.

Визначення ЛК Р. В. Арутюновим виглядає на перший погляд завузьким і дорівнює змісту мовної компетенції в розумінні багатьох дослідників, оскільки воно формулюється наступним чином: «лінгвістична компетенція – не тільки знання системних закономірностей функціонування мовних одиниць, але й володіння мовним матеріалом на рівні мовної навички» [2, с. 14]. Проте сформульоване ним твердження про ЛК як про «знання системних закономірностей функціонування мовних одиниць» має значний потенціал для розширення змісту ЛК, а отже, і його визначення як такого, що охоплює реальний стан речей.

ЛК також визначається з точки зору наявності навичок і вмінь. У визначенні, сформульованому у 1989 р. В. А. Коккотою, ідея функціонування ЛК, яка включає навички і вміння та має в наявності такі лексичні й граматичні субкомпоненти ЛК, як навички і вміння утворювати та правильно розуміти

слова, словосполучення і речення відповідно до граматичних правил, разом із тим відзначаючи саме граматичний аспект даного компонента комунікативної компетенції [16, с. 73].

Надалі визначення ЛК розширюється за рахунок віднесення до неї вмінь і діяльнісного розуміння компетенції. У праці А. А. Зернецької лінгвістична компетенція визначається не як знання і навички, а як знання та вміння. До того ж акцентується увага на аналітико-синтетичній здатності, а саме – на вміннях пізнавальної активності студентів, які прискорюють їх мовленнєво-розумову активність. А. А. Зернецька формулює ЛК як сукупність лінгвістичних знань і вмінь здійснювати з ними когнітивні дії й операції з метою породження або вичленовування змісто- і формотворчих кодів дискурсу [13, с. 48]. Це твердження включає у зміст лінгвістичної компетенції вміння застосовувати знання дискурсу в комунікації і рухатися у напрямку трактування лінгвістичної компетенції як мовленнєвої, прагматичної та комунікативної.

Т. В. Симоненко у своєму визначенні ЛК звертає увагу на її аналітико-синтетичній здатності: «Лінгвістична компетенція – це сукупність знань про структуру мовної системи, а також уміння оперувати цими знаннями у процесі професійної діяльності: аналізувати, зіставляти, групувати факти мови, використовувати методи відповідного лінгвістичного опису [27, с. 14]. І хоча це визначення стосується мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів, воно є актуальним і для учнів середньої школи. ЛК учнів СШ неможлива без уміння оперувати знаннями про структуру мовної системи, а отже, без умінь порівнювати, узагальнювати тощо.

Важливим для широкого розуміння ЛК, розширеного бачення її змісту є визначення Парадіса Каріти. Він, зокрема, виокремлює ЛК як теоретичну логічну структуру, яка зумовлює модульну модель мови» [34, с. 207]. Під модулями, в першу чергу, ми розуміємо фонетичну, орфографічну, лексичну, граматичну та інші складові мови і ЛК, але коли ми користуємося таким терміном, як «модульна модель мови», то виникають асоціації з термінами «цільність», «взаємозв'язок модулів», «логічна завершеність», «системність такої моделі» тощо у зв'язку з процесами спілкування.

Л. Бахман визначає граматичну компетенцію у значенні лінгвістичної як таку, що включає компетенції, які залучені до використання мови [31, с. 87], тобто розглядає лінгвістичну компетенцію, що підпорядкована мовленнєвій і, відповідно, комунікативній.

І. Бім розглядає лінгвістичну компетенцію на рівні тексту: лінгвістична компетенція – це володіння мовними засобами, процесом породження і розпізнавання текстів. Дана дефініція підтверджує те, що загальні принципи побудови текстів відносяться до системи мови і текст відіграє важливу роль у розвитку мовної особистості. Це визначення дозволяє нам рухатися у напрямку трактування ЛК як здатності розуміти та продукувати не лише речення і висловлювання, а й цілі тексти [4, с. 10].

Л. Амарал у статті «Від спостережень за лінгвістичною компетенцією до підтримки висновків про опанування мовою в контексті» визначає ЛК як модель оволодіння лінгвістичними структурами, які належать до середовища

використання мови. Це визначення підтверджує попередньо висловлені ідеї про включення до ЛК здатності формувати правила мови і проводити всілякий мовно-лінгвістичний аналіз та контроль почутого, побаченого і висловленого. Це визначення також відноситься до визначень ЛК у її широкому розумінні, тобто ЛК розглядається як знання, навички та вміння використовувати лінгвістичні структури для спілкування [29, с. 327].

Із точки зору єдності знань, навичок і вмінь ЛК визначається С. Брамфітом та І. Каменською.

С. Брамфіт розглядає формування ЛК як єдність знань, навичок і вмінь. Для нього ЛК – це здатність того, хто читає, сприймати і адекватно розуміти мовленнєві висловлювання на основі знань формально-структурних особливостей мови, єдності із навичками і вміннями [32, с. 11].

Щодо І. Каменської, то вона розглядає ЛК як:

- компетенцію, що базується на знаннях про систему іноземної мови та відповідних навичках і вміннях, які забезпечують функціонування комунікативної компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності;
- сукупність лінгвістичних знань і вмінь здійснювати з ними когнітивні дії з метою реалізації або вилучення комунікативної інтенції і як такої, що охоплює володіння будівними елементами мовної системи, правилами розгорнення дискурсу, комунікативними знаками згідно з постулатом про те, що знання мови означає вміння реалізації мовними засобами комунікативних функцій;
- мовленнєву складову професійно-комунікативної компетенції, поряд із двома іншими складовими – прагматичною та предметною, оскільки іншомовна лінгвістична компетенція (ІЛК) має безпосереднє відношення до вербального рівня вторинної мовленнєвої особистості.

І. Каменська також дає визначення англомовної ЛК в усному мовленні майбутніх менеджерів як сукупності англомовних процедурних знань, мовленнєвих навичок і вмінь професійної усно-мовленнєвої взаємодії в управлінському дискурсі [14, с. 21-22].

Такі складові ЛК, як лексична, граматична та ін., можуть розглядатися як у вузькому, так і в широкому значеннях. Зокрема, мовна компетенція, що складається з лексичної, граматичної тощо, часто розглядається як здатність використовувати лише знання і навички [28, с. 13] у той час, як паралельно виконуються дослідження з граматики тексту, яка безумовно відрізняється від граматики речення. Дефініція ЛК Л. М. Короткої дозволяє нам трактувати її як мовленнєву: лінгвістична компетенція складається зі знання мовного, тобто лексичного, матеріалу та мовленнєвих навичок володіння цим матеріалом.

Отже, в результаті аналізу визначень ЛК можна зробити наступний висновок: іншомовна лінгвістична компетенція як компонент міжкультурної комунікативної компетенції розглядається як у вузькому, так і в широкому значеннях. Зміст і структура ІЛК варіюється в залежності від вказівок на наявність і специфіку в ній знань, навичок, умінь та інших суттєвих концептуальних змістово-структурних факторів.

ІЛК розглядається як:

- сукупність не лише знань, а й знань і правил (А. Л. Бердичевський, Л.Ф. Бахман, Т. Д. Лобанова, О. М. Волченко, С. Ю. Ніколаєва, М. В. Мазо, В. А. Коккота, О.А. Мінеєва);
- явлодіння лексичними одиницями та правилами (Т. А. Ганніченко); як сукупність знань і здатності (Е. Тароун та Дж. Юл, С. Савін'йон);
- сукупність знань, мовленнєвого досвіду та чуття про мову (Є. Д. Божович);
- сукупність знань і навичок (А. Р. Арутюнов, Е. А. Головка, Ю. П. Федоренко, Л. М. Коротка);
- сукупність знань і вмінь (А. А. Зернецька, М. Г. Прадівляний, Т. В. Симоненко);
- здатність продукції і репродукції лінгвістичних явищ, мовних форм, побудови ланцюга фраз (Р. Шульц, В. Ульріх, М. Свейн, І. Стасюкевич);
- сукупність знань, навичок і вмінь (С. Брамфіт, І. Каменська, Н. Кобзева).
- уміння, правила, модульну структуру мови (І. П. Дроздова, Г. Г. Матвєєва, П. Каріта).

Висновки. В результаті огляду наукових джерел слід зазначити, що у визначеннях простежується тенденція не лише до розширення змісту ІЛК, а й до акцентування уваги на аналітико-синтетичній здатності здійснювати когнітивні дії та формулювати комунікативні інтенції в міжкультурному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Арутюнов А. Р. Современный учебник русского языка для иностранцев и введение его в учебный процесс / А. Р. Арутюнов, Л. Б. Трунина // Учебники и словари в системе средств обучения русскому языку как иностранному. – М., 1986. – С. 13-24
3. Бердичевский А. Л. Оптимизация системы обучения иностранному языку в педагогическом вузе / А. Л. Бердичевский. – М. : Высшая школа, 1989. – 103 с.
4. Бим И. Л. Немецкий язык. Базовый курс. Концепция, программа / И. Л. Бим. – М. : Новая школа, 1995. – 59 с.
5. Божович Е.Д. Учителю о языковой компетенции школьника: психолого-педагогические аспекты языкового образования / Е. Д. Божович . – М. : Моск. психолого-социальный ин-т, 1998. – 287 с.
6. Волченко О.М. Формулювання комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Волченко Ольга Михайлівна; НАПН України. – К., 2006. – 200 с.

7. Ганніченко Т. А. Формування комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри у процесі мовної освіти : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Анатоліївна Ганніченко; Херсонський державний університет. – Х., 2009. – 239 с.

8. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17-24.

9. Дементьева Т. І Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання / Т. І. Дементьева. – Х., 2005. – 18 с.

10. Дроздова І. П. Формування мовної компетенції студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів Східної України (на матеріалі ділової української мови) : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Дроздова Ірина Петрівна ; Ін-т педагогіки НАПН України. – К., 2001. – 248 с.

11. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.

12. Залевская А. А. Введение в психолингвистику / А. А. Залевская. – М. : Российский государственный гуманитарный университет, 1999. – 348 с.

13. Зернецкая А. А. Структура понятия “коммуникативная компетенция” / А. А. Зернецкая // Русский язык за рубежом. – 2005. – № 1. – С. 48-51.

14. Каменська І. Б. Формування англомовної лінгвістичної компетенції в усному мовленні майбутніх менеджерів : дис.. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Каменська Ірина Борисівна ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Ялта, 2010. – 236 с.

15. Кобзева Н. А. Коммуникативная компетенция как базисная категория современной теории и практики обучения иностранному языку [Текст] / Н. А. Кобзева // Молодой ученый. – 2011. – Т.2. – № 3. – С. 118-121.

16. Коккота В. А. Лингводидактическое тестирование : науч.-теорет. пособие / В. А. Коккота. – М. : Высш. шк., 1989. – 123 с.

17. Коротка О. А. Міжкультурний підхід формування англомовної лексичної компетенції в майбутніх економістів у середніх спеціальних навчальних закладах / О. А. Коротка // Studia Germanica et Romanica. Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. – Д., 2009. – Т. 6. – № 1 (16). – С. 161-168.

18. Лобанова Т. Д. Системний підхід у формуванні комунікативно-мовної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів : дис. ...канд. пед. наук / Лобанова Тамара Дмитрівна ; Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. – 2009. – 228 с.

19. Мазо М. В. Педагогическая технология формирования коммуникативной компетенции у студентов: на материале изучения иностранных языков : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.01 / Мазо Марина Владимировна. – Саратов, 2000. – 198 с.

20. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія. – К. : Вища школа, 2004. – 454 с.

21. Матвеева Г. Г. Актуализация прагматического аспекта научного текста / Г. Г. Матвеева. – Р. : Ростовский ун-т, 1984. – 130 с.

22. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.

23. Минеева О. А. Формирование профессионально-иноязычной коммуникативной компетентности будущих инженеров в вузе: монография / О. А. Минеева, О. Г. Красикова. – Нижний Новгород: ВГИПУ, 2010. – 196с.

24. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С.11-17.

25. Прадівляний М. Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Прадівляний Микола Григорович ; Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського. – В., 2006. – 216 с.

26. Програма з англійської мови для професійного спілкування / авт. кол. : Г. Е. Бакаєва, О.А. Борисенко. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.

27. Симоненко Т. В. Формування професійної мовно комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец.13.00.02 / Симоненко Тетяна Володимирівна ; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – 2007. – 23 с.

28. Стасюкевич И. В. Формирование коммуникативных компетенций у студентов неязыкового вуза : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08 / Стасюкевич Ирина Васильевна ; Ставропольский государственный университет. – С., 2005. – 172 с.

29. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.09. / Ю. П. Федоренко ; Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – 2005. – 202 с.

30. Amarala L. From recording linguistic competence to supporting inferences about language acquisition in context / L. Amarala // Computer Assisted Language Learning. –2008. – № 4. – P. 323-338

31. Chomsky N. Language and mind / N. Chomsky. – Cambridge, 2006. – P. 62

32. Bachman L. Fundamental Consideration in Language Testing / L. Bachman. – Oxford : Oxford University Press, 1990. – 408 p.

33. Brumfit C. Problems and Principles in English Teaching / C. Brumfit. – Oxford : Oxford University Press, 1982. – 156 p

34. Eysenck M. Principles of Cognitive Psychology / M. Eysenck, S. Green, N. Hayes. – 2-nd ed. – Padstow, Cornwall, UK : TJ International Ltd. – 2001. – 436 p.

35. Paradis C. Is the notion of linguistic competence relevant in Cognitive Linguistics? / C. Paradis //Annual Review of Cognitive Linguistics. – 2003. – № 1. – P. 207-231.

36. Hymes D. On communicative competence (extracts) / D. Hymes // The communicative approach to language teaching / ed. by C. Brumfit, K. Johnson. – Oxford: Oxford University Press, 1979. – 239 p.
37. Savignon S. Communicative competence: theory and classroom practice / S. Savignon. – Addison-Wesley Publishing Company, 1983. – 322 p.
38. Schultz R. A. Discrete-Point Versus Simulated Communication Testing in Foreign Languages / R. A. Schultz // The Modern Language Journal. – 1977. – Vol. 61. – № 3. – P. 94-101.
39. Tarone E. Focus on the language learner / E. Tarone, G. Yule. – Oxford : Oxford University Press, 1989. – 203p
40. Ulrich W. Grundbegriffe des Deutschunterrichts / W. Ulrich. – Kieln, 1979. – P. 17.

Дата надходження до редакції: 27.05.2013 р.